

Universitätsbibliothek Paderborn

Cornelii Iansenii Episcopi Iprensis Avgvstinvs

In Qvo Genuina sententia profundissimi Doctoris de Auxilio gratiæ medicinalis Christi Salvatoris, & de prædestinatione hominum & Angelorum proponitur, ac dilucidè ostenditur

Jansenius, Cornelius

Lovanii, 1640

15. Multis modis præcepta dicuntur poßibilia etiam sine gratia sufficiente. Quaenam impoßibilitas excuset peccantem, & quae non: ex quibus solvuntur duo argumenta capite decimo tertio proposita.

urn:nbn:de:hbz:466:1-13704

potestate & voluntate tanquam veram gratiam pendere iustoque propterea iudicio denegari multis instantissime docet.

Hanc igitur salutationem Apostoli & S. August. adversus omnium querimonias murmurantium qui de defectu gratia vel de ignorantia, vel de bene vivendi impotentia conqueruntur; tam crebro repetitam, quam meliorem ab hominibus dari posse negat, quisquis diligenter, intelligenterque ponderaverit, videbit profecto esse absurdissimam, si vera est, illa recentiorum doctrina, quam de gratia sufficiente tradunt. Tradunt enim non solum omnibus eam dari, sed ita esse necessariam, ut nisi detur, peccatores excusati sint, imo peccata delinquentium non possint peccata deponari. Nemo enim peccat, inquit, in eo quod vitare non potest. Quid ergo si hæc ita sint, insulsius & ineptius quam hominibus peccata sua contra Dei querelas excusantibus, quod ab ipso excusati atque obdurati, & a gratia deserti sunt, per quæ supplicia, fatente docentur hoc Aug. tam impotentes ad bene vivendum facti sunt; ut ne quidem videre possint, quod eligendum est bonum, voluntatemque habeant durissimam, & adversus Deum omnino inflexibilem. talibus, inquam, excusationibus nihil aliud Dei conquerentis patrocinio proferre, quam GRATIAM esse quæ subtrahitur, iustamque peccatorum poenam quæ infligitur? Nam esto gratia sit, sine qua præceptum implere non possunt, an ideo tenentur ad impossibile? Esto iusta poena sit, an ideo id peccatum erit quod vitari nequit? Imo verò quid ex parte peccantium insanius quam excusationem adversus Deum de peccatis hominum conquerentem ex subtracta sibi gratia prætexere, sicut recentiores volunt, gratiam ad peccata vitanda sufficientem habent? Nonne ex utroque capite responsum oportebat; stultè de supplicij istis murmuratis adversus Deum, relinquit enim sufficientem vobis gratiam qua eius præcepta faciatis & peccata caveatis, ideoque iustè de vobis malè viventibus con-

queritur Deus? Solutione igitur istam quando Scholastici verissimam esse planissimamque putant, quid aliud tacitè indicant, quam Apostolum & Augustinum adversus querelas peccantium exclamando, O homo tu quis es qui respondeas Deo? &c. in responsione defecisse, sicut & olim primi gratiae sufficientis architecti dicere ausi sunt? Hoc enim loco, inquit Augustinus, quidam stulti putant Apostolum in responsione defecisse. Et inopia reddenda rationis represisse contradictoris audaciam. Deficit enim profectò & Apostolus & Augustinus, si Deo de peccatis hominum conquerente, & homine identidem responsante, Deum abstulisse sibi gratiam, sine qua peccata vitare non potuit. clamat solummodo, O homo tu quis es qui respondeas Deo? Voluntati enim eius quis resistit? Respondet enim: non ego quidem resisto voluntati eius, quia me supplicij desertionis, execrationis, & obdurationis persequatur; sed non idcirco de me rectè & iustè tanquam peccante queritur, qui gratia ipsius delictus, præceptum implere & peccatum vitare non potuit, ideoque nec peccare. Quapropter si gratia sufficiens ita necessaria est, ut quemadmodum Scholastici tradunt, sine illa ne quidem peccent qui peccare dicuntur, planissimè defecerunt in respondendo & Apostolus & Augustinus, si gratia illa ad sit peccantibus sive desit. Si enim adest, impudentia querelarum exprobranda erat murmurantibus, & non quasi vera dicerent admittenda: sin autem desit, causa Dei deserenda est. Frustra enim clamatur, O homo tu quis es? Sum enim homo, inquiet, qui vides insulam de me iactari querimoniam, quasi peccarem, qui ablata mihi gratia, vitandique peccati potestate, peccare non possim. Quod si igitur excusatio ista malè viventium de subtracta sibi gratia est impia & injuriosa Deo, profectò non est gratia sufficiens ad malè vivendum necessaria; eaque etiam penitus sublata Dei querimonia de peccantibus est iustissima; responsioque Apostoli & August. rectissima, verissima, plenissima.

In F. h. b. d. ad Laurent. cap. 99.

CAPVT XV.

Multis modis præcepta dicuntur possibilea etiam sine gratia sufficiente. Quænam impossibilitas excuset peccantem, & quæ non: ex quibus solvuntur duo argumenta cap. 13. proposita.

V T igitur sufficientia solutionis istius, quam Apostolus & Augustinus toties dedit, & possibilitas præceptorum Dei, unde pendet & libertas arbitrij, & ratio peccati plenius intelligatur, memorià repetenda sunt ea quæ in alio libro fusè diximus. Quibus ut hic etiam nonnulla addamus, observandum est in primis, in rebus ad vitam bonam seu pietatem spectantibus, multipliciter hominem dici posse aliquid. Primo remotissimè, per solam liberi arbitrij flexibilem facultatem ad bonum & malum. Hæc potestas in natura nuda liberi arbitrij consti-

tuta est, quamdiu nondum ad malè faciendum per supplicium æternæ damnationis obduruit. Sic ergo soli demones ac damnati dicuntur non amplius posse credere, diligere, benefacere, juxta illud Augustini: Quod (arbitrium) neque ipse diabolus habet liberum ad bene faciendum, sed ad maximam malevolentiam pæna susceletis obduratum. Unde nemo sana fidei credit aut dicit hos Apostolus Angelos ad pristinam pietatem correcti à aliquando voluntate converti. Et libro undecimo de genesi ad litteram: Factumque est in illo pondere meritorum ut nec iustitia possit lumine delectari. Et è contrario omnes homines dicuntur posse

Epist. 107.

Lib. 11. de Genesi ad lit. cap. 23.

credere, posse diligere Deum &c. Hæc enim
 atas non est aliud nisi fidei, dilectionis, bo-
 naque vitæ flexibilis capacitas, per quam
 possunt credere seu suscipere fidem, charita-
 tem, & vitam bonam. Hoc posse tangit Au-
 gustinus ubi dicit: *Ut enim sit natura fidei posse
 habere, nunquid & habere? Non enim omnium est
 fides, cum fidei posse habere sit omnium. Et ite-
 rum: Proinde posse habere fidem sicut posse ha-
 bere charitatem, natura est hominum: habere autem
 fidem, quemadmodum habere charitatem gratia est Fi-
 delium. Illa itaque natura in qua nobis data est possi-
 bilitas habendi fidem, non discernit ab homine ho-
 minem. Vbi posse habere fidem & charitatem,
 nihil omnino aliud est, quam posse credere ac
 diligere Deum, qua phrasi etiam dixit in libro
 de gratia Christi: *sed plane illa possibilitas (libe-
 ri arbitrii ad utramque partem) utriusque radi-
 cis est capax; quia non solum potest homo habere cha-
 ritatem, qua sit arbor bona, sed potest etiam cupidita-
 tem, qua sit arbor mala. Hoc sensu sæpe docet
 Augustinus a Fidem, hoc est credere, & rectè fac-
 cere, & rectè vivere, a peccatum cavere, & voluntatem
 in melius mutare, & huiusmodi esse in hominis po-
 testate, quod est hominem posse ista facere, quia
 videlicet libero voluntatis arbitrio istos & si-
 miles peccatis actus facere potest. Quod ne
 quis necessitati divinæ gratiæ repugnare cre-
 deret, plerumque præcautionis loco adijcere
 solet, quod ista potestas sine gratia Dei efficere
 nihil potest. Aliquando etiam adijcit, homi-
 nes ista posse si velint, sed præparatur voluntas à Do-
 mino, hoc est, illud velle per gratiā ei dandum.
 Ita ut ista locutiones eo redeant, quod voluntas
 sit, qua & peccatur, & rectè vivitur, quod, inquit,
 his verbis egimus. Nempe quia voluntas seu vo-
 luntatis arbitrium est remota quædam possibi-
 litas, per quam homo potest, ut peccare, ita &
 rectè vivere, quamvis sine gratia in istum
 actum exire non possit.**

Secundò, paulò propinquius dicimur, posse
 benè vivere, omnibusq; tentationibus resistere
 & peccata cavere, per fidem, quamvis dilectio-
 ne Dei, & actuali Dei adjutorio, internisq; vi-
 ribus voluntatis, de quibus ante multa dixi-
 mus, careamus. Nam quamvis fides ista omnia
 per se nullo modo possit, quia tamen est lemen
 orationis, per quam charitatem & gratiam ad-
 juvantem & voluntatis vires impetrare sole-
 mus, hinc per ipsam fidem ista posse dicimur.

Epist. 107.

Vnde Augustinus, *Per quam fidem sicut diabolus eos
 posse mandari, posse sanari, posse perfectissime liberos,
 quod ea vehementer invidet in æternitate regnare.*

In Ps. 120.

*Si credis, ipsa tibi potestas data est
 ut sis inter filios Dei &c. Ergo fides tua id est potestas
 qua tibi data est, ut sis inter filios Dei &c. Sed quia
 fides non operatur observationem mandato-
 rum nisi per dilectionem, hinc*

Tertiò, dicimur multò plenius propinquiusq;
 posse per charitatem, per quam homo iustifica-
 tur. Nam charitas seu dilectio non est aliud
 Aug. quam voluntas, hoc est volitio bona, quæ
 quamdiu deest nobis, impossibile est benè vi-
 vere, cum autem adest, posse dicimur. Hinc in
 Epist. ad Rom. dicit accipi Spiritum S. Per

quem infusâ charitate bona POSSIT OPERARI. Et
 infra, *Quo bona POSSIT per dilectionem operari. Et
 iterum: Illius est dare credentibus & volentibus FA-
 CULTATEM benè operandi per Spiritum S. per quem
 charitas Dei diffunditur. Et in omnibus operibus
 Aug. nihil familiarius, quam per charitatem
 dari POTESTATEM benè operandi, concupis-
 centijs resistendi, tentationesq; superandi: quia
 ut dicere solet, incipit homo amore iam posse
 quod timore non poterat. Vbi libratâ circumspe-
 ctione dicit, incipit amore iam posse; quia vo-
 luntas illa bona, quæ per charitatem datur,
 initio infirma est, & multa Dei magna præcep-
 ta implere non potest, nisi paulatim usque adeo
 munere ardentioris charitatis augetur, ut
 possit. Vnde sunt illa quæ supra ex Aug. addu-
 ximus: *Qui ergo vult facere Dei mandatum & non
 potest, iam quidem habet voluntatem bonam, sed
 adhuc parvam & invalidam. Poterit autem cum mag-
 nam habuerit & robustam. Quando enim Martyres
 magna illa mandata fecerunt MAGNITUDE VO-
 LUNTATE, hoc est magna charitate fecerunt. Et
 Epist. 143. Sed utique tantæ voluntatis vires, tan-
 tum dilectionis ardorem volebat accipere Spiritu sa-
 pientie qui sufficeret ad implendam magnitudi-
 nem continentia. Et in lib. Retract. Verum est enim
 omnino omnes homines hoc posse si velint, sed præpa-
 ratæ voluntas à Domino & tantum augetur munere
 charitatis ut POSSINT. Veritas ista in Aug. scri-
 ptis exploratissima est, quam probant innume-
 ra penè testimonia, quorum non pauca paulò
 ante produximus. Voluntas enim bona initio
 infirma est, paulatimq; gratia Dei abundan-
 tius effusa instar arboris crescit, donec eo usq;
 virium adolescat, ut cuncta invitantia, cuncta
 minantia, cuncta cruciantia superentur. Et ista
 quidem quæ de posse diximus, quod per fidem
 & charitatem datur, de donis istis habituali-
 bus potissimum intelligenda sunt. Nam per illa
 dicuntur iusti orare, diligere, benè vivere, ten-
 tationesq; superare posse, etiam quando nihil
 istorum agunt, imo dormiunt. Sunt enim vir-
 tutes habitualiter in animo permanentes, quæ
 hoc ipso robustum animum efficiunt (unde &
 virtutes dicte sunt) ad opera quædam peragen-
 da, quamvis si adhuc imperfectæ sint, ad ope-
 ra sublimioris ordinis non sufficiant, quemad-
 modum jam jam de charitate diximus. Est
 enim in Aug. principijs paradoxum, id quod
 ex nonnullis quandoque audisse memini, quod
 charitas quamvis minima sufficiat ad quam-
 cumque tentationem superandam, vel qua-
 cumque præcepta sine transgressione servanda.
 Quid enim est charitas, nisi, ut Aug. loquitur,
 bona volitio? Quid autè absurdius quam vo-
 luntatem quamlibet bonâ ad omnes cupidita-
 tes devincendas satis robustam esse? Hoc enim
 non solum omnibus istis Aug. testimonijs re-
 fragatur, quæ supra allegavimus, ubi lexcentis
 docuit, multos etiam volentes benè vive-
 re, mandata tamen quædam implere non posse:
 sed etiam omnes iustorū orationes extinguit,
 quibus vires sibi adversus tentationes dari,
 charitatemq; augeri petunt. Ut quid enim pe-
 tunt, si jam sibi in prima iustificatione datas
 vires**

*In Expositi-
 onibus
 Epistolæ
 ad Rom.
 num. 60.
 Ibid. 61.*

*Serm. 20. de
 divers. 68.*

*Lib. de gen.
 & lib. 20.
 cap. 12.*

Epist. 143.

*Lib. 1. Ro-
 tract. 1. 10.*

Vide. 47.

*Lib. de præ-
 dest. San. 107.
 cap. 3.*

*Lib. de gra-
 tia Christi. 20*

*a Lib. de spi-
 ritu & lit-
 cap. 31.*

*b Lib. 1. Re-
 tract. 6. 26.*

*c Lib. 2. de
 lib. arb. c. 1.
 d Lib. 3. 18*

*e Lib. 1. Re-
 tract. 1. 22.*

*Lib. 1. Re-
 tract. 1. 10.*

*ANNO
 1411*

vires accipere? Falluntur in eo, quod quia charitate qualibet super omnia Deū diligere sciunt, ideoque hoc ipso etiam putant omnia eade charitate posse superari. Quasi verò non super omnia Deus ab infirmis ante tentationē diligatur, qui ingruente ingenti tentatione vires eorum superante vincuntur, quam tamen fortiori charitate, hoc est, voluntate præditus non magno labore superat, imò magnā facilitate cōtemnit. Nam hinc est quod huiusmodi peccatorum occasiones tentationesque fugere iubentur, quibus perferendis vel ipsi, vel illi qui curam conscientiarum illorum gerunt, vident vires ipsorum non esse pares. Tentationis enim superandæ duplex modus est, fugiendo, & obviando. Ille infirmis, hic perfectis convenit; non alia sane causa, nisi quia dispares sunt vires incipientis, adultæque voluntatis seu charitatis. Quanquam & ipsi qui iam in fastigio virtutum collocati sunt, quasdam violentissimas tentationes suspectas habere debent, nisi illas crebra victoriarum experientia exploraverint. Tantum interest, quanto robore quisque præditus sit habitualis charitatis, hoc est, bonæ voluntatis.

Quarò itaque, completissimè dicimur posse, quando sancti Spiritus inspiratione sic voluntas preparatur, ut non nudè possit sed etiam velit. Tali gratiâ non solum posse, sed etiam ipsum agere adjuvatur. Dat enim non solum posse, si velis, sed & velle quod potes. Hoc posse nunquam habetur, nisi quando re ipsa quoque agitur, & est proprius effectus non fidei aut charitatis seu bonæ voluntatis habitualis, sed illius gratiæ actualis quam Christus attulit hominibus infirmis per crucem suam. Nam quantacumque fide, & charitate, seu habituali voluntate præditus aliquis fuerit, etiam robustissimâ; nisi tentatione quamvis levi oboriente tali Spiritus inspiratione muniatur, sine dubitatione succumbet. Nam inde proficitur quod etiam illi qui ad fortissimam charitatis apicem enixi sunt, per quam præcepta quæque maxima gravissimaque implere habitualiter possunt, actuali ista gratiâ sese paulisper abscondente, seu ut Plalmus loquitur, Deo faciem avertente, conturbentur, ut sese in singulis astibus aliunde, quam suâ robustâ voluntate sanctificari sciant, & ad illum assidue respiciant, qui in voluntate sua præstat decori eorum virtutem. Inde illa quotidiana iustissimorum peccata, inde lapsus etiam subinde graviores, si eis subinde ex robuste suæ voluntatis sensu, qua sibi omnia videntur posse, motus aliquis fortasse vanitatis obrepserit.

Hæc igitur actualis gratia completū posse tribuit, hoc ipso quo velle tribuit, sine qua voluntas seu charitas habitualis, quantumcumque magna, post lapsum primi hominis in actum exire non potest. Nisi enim mirabili & inusitata gratiâ fomes extinguatur (qui non est aliud quam generale quoddam pondus, ad curata diligenda) semper animum languentem deorsum premit; semper visibilibus objectis

A undequaque; intus & foris sese offerentibus pro-
ritatur, nisi Spiritus sancti munere motus ejus
vel præveniatur, oritur, vel comprimatur
exortitur. De tali posse tanquam vero effectu gra-
tiæ Christi actualis, quod cum velle indijun-
ctè sociatum est, sæpe August. mentionem facit.
Ut quando in libro de correptione & gra-
tia dicit: Est quippe in nobis per hanc Dei gratiam
actualem Christi non solum posse quod volumus,
sed etiam velle quod possumus. Et aliquanto infe-
rius: Tantum quippe Spiritus accenditur voluntas
eorum ut ideo possint, quia sic volunt, ideoque se
velint, quia Deus operatur ut velint. Et inferius: si
Deus in eis non operaretur ut vellet, inter eos & tan-
tas tentationes infirmitate suâ voluntas ipsa succum-
beret, & ideo perseverare non possent, quia deficientes
infirmitate nec vellet, aut non ita vellet infirmitate
voluntatis ut possent. Et alibi ostendens gratiam
Christi esse illam que dat homini utiliter posse,
quia simul dat velle, Tunc enim, inquit, utile est
velle cum possumus, & tunc utile est posse cum volu-
mus. Nam quid prodest, si quod non possumus volu-
mus, aut si quod possumus non volumus. Itaque in libro
de gratia Christi expressè docet, gratiâ Christi
esse illam qua non solum possibilitas adjuva-
tur, ut videlicet possimus agere, sed etiam ipsa
voluntas & actio, id est, ut bene velimus & bene aga-
mus, que non sunt in homine nisi quando bene vult &
bene agit. Et sine illa gratia omnino nihil boni quod
ad pietatē spectat fieri posse. Itemque quod per Chri-
sti gratiam homo non solum potest venire sed venit,
ita videlicet ut ibi iam sit, & possibilitatis profe-
ctus, & voluntatis affectus & actionis effectus. Et
in libro de gratia & libero arbitrio, dicit: Nec
tamen sufficit, hoc est potest, liberum arbitrium vo-
luntatis humane, nisi a Domino ipsa victoria conce-
datur oranti, hoc est, non potest vincere nisi
Deus det ipsum vincere seu victoriam. Et pau-
cis adjectis infra, docere volens ipsum venire
ad Christum seu credendo converti ad Chri-
stum, dari a Deo probat ex illo loco, quo Chri-
stus iudeis dicit, Nemo potest venire ad me, nisi
datum fuerit ei, ipsum videlicet venire a Patre
meo. Quod sine genis proximæ completæque
potestatis ex duobus principijs Augustini, quæ
tanquam totius doctrinæ ipsæ basim jecit, ne-
cessario sequitur. Docet enim primò gratiam
Christi non illam esse, sine qua non volumus aut
agimus, cuiusmodi est omne solius possibilitatis
adjuvium, quale primi hominis fuit, sed qua
volumus atque agimus, ut latissimè supra demon-
stravimus. Docet secundo sine gratia Christi
nihil omnino boni ab homine cogitando, vo-
lendo, agendo, posse fieri. Ex quibus sibi
succurrentibus necessario sequitur, gratiam
Christi simul afferre quod & ipse in terminis
dixit, posse quod volumus, & velle quod possumus;
ideoque nos posse, quia sic volumus, ut jam
paulò ante ex ipso recitatum.

D Cum igitur tot sint modi quibus præcep-
tum dicimur posse facere, totidem etiam erunt,
quibus non posse dicamur. Quod & exemplis
nonnullis in præcedenti discursu declaratum
est. Nec difficile esset ex Augustino singula
pluribus astruere, nisi res esset per se perspicua.

Ad argumentum igitur initio capitis decimi-tertij propositum veniendo, responde-
mus, præcepta Dei esse homini possibili-
seu posse ab homine fieri, & consequenter
hominem ea posse facere. Etenim si jam
iustificatus est, habet charitatem seu bonam
voluntatem, per quam Deum diligere, &
consequenter totam legem implere potest.
Plenitudo enim legis dilectio, inquit Apostolus.
Si autem fidelis quideam, sed nondum iusti-
ficatus est, habet aliquid bonæ voluntatis,
quatenus credit, nam ubi est initium fidei, est
etiam initium bonæ, hoc est, præ voluntatis: per
hanc autem potest mundari, potest uberius
auxilium invocare, & consequenter rectè
picque vivere, quod si etiam fide Christi ca-
ret habet liberum voluntatis arbitrium, per
quod uti carni trullanti, ita & Spiritui illu-
minanti consentite; uti peccare ita & rectè
vivere potest. Quocumque vero possibili-
tatis modo ex illis tribus quos jam diximus,
homo possit præcepta Dei facere, etsi alio
modo proximè non possit, satis est, ut si non
fecerit, sit inexcusabilis. Quod enim ima-
ginantur quidam excusari hominem à trans-
gressione præceptorum Dei, quando non
habet istum postremum possibilitatis mo-
dum, hoc est, quando non habet auxilium
istud, quod omnium propinquissimè ad vo-
lendum sufficiens est, ex eo falsum esse con-
vincitur, quod alioquin tale auxilium non
aliquando, sed semper esse deberet in ho-
minis potestate: & consequenter quod infi-
delis deberet semper, quando se jam vidit ad
credendum obligatum esse, intus in mente
illuminari, & in voluntate attrahi, hoc enim
nisi fiat, certum est illo proximo potestatis
modo non posse credere, nec posse converti,
multoque minus posse naturalia Dei præcep-
ta facere. Talem autem gratiam semper in-
tus eis præsentem esse, quemadmodum du-
bio procul falsum est, ita & falsum est, eos
semper ad Deum verum posse converti,
posse præcepta implere naturalia, & conse-
quenter excusatos esse.

Sed quomodo, inquires, non sunt excusati
sive fideles sive infideles, qui illo postremo
sufficienti adiutorio carent, quandoquidem
sine illo præceptum absolute implere non
possunt. Nam reliqui tres possibilitatis modi
imperfecti sunt, quibus præsentibus, si pos-
tremus qui per actualem gratiam datur, non
affuerit, non magis hic & nunc & absolute
fieri posse præceptum dici potest, quam si
sine aliis volare diceretur. Quomodo igitur
non excusat tanta implendi præcepti impo-
tentia? Respondent aliqui, verè peccare eos
qui adiutorio sufficientis gratiæ carent, quia
eorum impotentia non est antecedens, sed
concomitans, hoc est, non est causa cur
homo non impleat præceptum efficiendo
involuntarium, sed per accidens conjuncta
est, non attingens actum voluntatis. Non
enim ideo peccant, quia non possunt abstinere

re à peccato, quamvis revera non possint;
sed ideo peccant, quia non volunt, neque
vellent abstinere, etiam si possent. Quod ex
eo perspicuum esse dicunt, quia nesciunt se
non posse. Quam ob causam dicit Hugo de
sancto Victore: Quando homo non potest, si vult,
propter voluntatem impossibilitatis non imputatur: si
autem non vult, propter impossibilitatem voluntatis
non excusatur. Simile accidere volunt in ig-
norantia antecedente & concomitante, qua-
rum illa purgat peccatum cuius causa est, ista
non purgat, non causat aut attingit actum
voluntatis adjunctum, sed per accidens ei
copulatur. Si hoc alicui sufficiat, nihil su-
perest præterea satagendum. Plenius tamen
fortassis alio modo questionem satis fieri po-
test.

Itaque responderetur, duplicem esse præ-
cepti faciendi impotentiam. Una est ex defectu
alicujus, quod non potest quantumlibet mag-
næ voluntate, hoc est, quantumlibet fortiter
volendo, suppleri. Talis est impotentia illius
qui caret breviterio ad horas, quas ignorat, re-
citandas, & illius qui caret rebus temporali-
bus ad largiendam elemosynam, & scientia
adeum docendum qui defectu instructionis
perit, & hujusmodi infinita. De tali impo-
tentia verissimum est, quod Deus non jubet
impossibilia. Nam hoc ipso quo talis oritur
impossibilitas, vel præceptum extinguitur,
vel certè ad illud implendum is, cui præcipi-
tur, non amplius obligatus est. In hujusmodi
etiam impossibilibus, voluntas pro facto re-
putatur. Non est enim culpa voluntatis quod
non fiat, sed pura inopia potestatis. Altera
impotentia est, quæ ex defectu ipsius volun-
tatis seu volitionis oritur, quæ si adesset,
quanta adesse debet, præceptum facillimè
impleretur. Tantummodo enim fortiter vo-
lendo impletur, unde si fortiter vult, hoc
ipso jam impletum est, & non impletum esse
non potest. Ex quo consicitur, inquit Augustinus,
ut quisquis rectè honestè, vult vivere, si id se velle
pre fugacibus bonis velit, assequatur tantam rem
tanta facilitate, ut nihil aliud ei quam ipsum velle,
sit habere quod voluit. Talis enim voluntas sicut
necessariò secum affert plenum velle, ita &
posse quod voluit: Ibi enim facultas ea, quæ vo-
luntas, & ipsum velle, iam facere est. Nam quem-
admodum paulò ante dixerat, non solum ire,
verum & pervenire illuc, multoque magis posse
ire, nihil erat aliud quam velle ire, sed velle
FORTITER ET INTEGRE, non semi-
sauriam hac atque illac versare & iactare voluntatem,
parte assurgente, cum alia parte cadente lætantem.
Hæc impotentia non faciendi nullo modo
excusat eum, qui non implet, quod præci-
pitur. Posset enim implere si veller. Quod
si noluerit atque ideo non potuerit, quis non
eum dixerit, pro ipsa tam perversa obdura-
tæque voluntate culpandum? Duplicem istam
impotentiam insinavit Augustinus quando
dicit: Cogitatur & sit: aut ideo non sit, non quia no-
lumus, sed quia non possumus, Quæquid vis & non
potes;

Epist. 107.

Handwritten marginal notes in the left margin.

Hugo de S. V. l. 1. 2. non excusatur. 14. cap. 6.

lib. 1. li. ut quisquis rectè honestè, vult vivere, si id se velle lib. 1. c. 13.

lib. 1. c. 1. non excusatur.

lib. 1. c. 1. non excusatur.

lib. 1. c. 1. non excusatur.

potes, factum Deus computat. Rectissime omni- no non dixit, quicquid non potes, factum Deus computat; multa sunt enim quæ pro- pterea non possumus quia nolumus, eo quod contrarium fortissime obstinatissime quevo- lumus: sed circumspicissimè dixit: Quicquid non potes, factum Deus computat.

Ex hac igitur duplicis impotentia disti- ctione facile apparet, quid ad objectionem istam quam diu volumus, respondendum sit. Nimirum impotentiam divina manda- ta faciendi quæ in peccatoribus reperitur, esse talem, ut non desinant ea implere posse, si voluerint. Velint enim pleneque velint, mox ut voluerint, implebuntur. Si autem nolint, ideoque non possint, quis nisi no- lentibus vitio veritat duritiam iniquæ volun- tatis secutumque defectum potestatis? Nam revera defectus talis potestatis non est aliud quam duritia malæ voluntatis, à qua suscep- ta recedere non posse, non est aliud quam tenaciter nolle. Tradidit hanc doctrinam pene iisdem verbis Augustinus in Tractatu- bus in Ioannem. Nam illum Evangelij edisserens locum, ubi ex Isaia narratur quod non poterant credere, quia dixerat excæcavit oculos eorum &c. cum præmississet esse labo- randum, quomodo illorum culpam, quia non crediderunt, posset offendere, de qui- bus dicebatur non poterant credere, sic diffi- cultatem istam explanat: *Quare autem non poterant credere, si à me quaratur, cito respondeo, quia volebant, malam quippe eorum voluntatem prævidit Deus. Et objectionem sibi propo- nens adversarij: Sed aliam causam, inquit, dicit Propheeta, non voluntatis eorum videlicet ecce- cationem eorum. Etiam hoc, inquit, eorum vo- luntatem meruisse respondeo. Sic enim excæcat, sic obdurat Deus deserendo & non adjuvando. Nam isti supplicio proprium est, ut qui illo ple- ditur malum immobiliter velit, ideoque am- plecti non possit bonum. Quamobrem infer- nus ostendens illam non solum voluntatem malam, sed etiam impotentiam ex magnitu- dine malæ voluntatis proficisci, adjicit: Non itaque mixtum est, quia non poterant credere quorum voluntas sic superba erat, ut ignorantes Dei iustitiam &c. Et post pauca rursus: Sic autem dictum est: Non poterant, ubi intelligendum est, quod volebant, quemadmodum dictum est de Domino Deo nostro, si non credimus, ille fidelis permanet, negare seipsum non potest. De omnipotente dictum est, non potest. Sicut ergo quod Dominus negare seipsum non potest, laus est voluntatis divinæ, ita quod illi non poterant credere, culpa est voluntatis humanæ. Di- scertius profecto expressiusque non posset no- bis patefacere, quam ex voluntatis perverse magnitudine atque stabilitate nasci mutatio- nis impotentiam, quæ tantum abest, ut ex- cuset culpam ejus, ut potius cumulatorem esse demonstrat. Quibus vestigijs insilendo, sanctus Bernardus eandem radicem istius dissolvendæ difficultatis detegit, planissimeq; declarat: *Et sicut calescit Angelus aut etiam Deus**

ipse permanet libere bonus, propria videlicet voluntate non aliqua extrinseca necessitate (quæ videlicet quemadmodum diximus non potest volen- do superari) sic profecto diabolus eque libere in malum & corrumpit & persistit, suo utique voluntario nutu, non alieno impulsu. Et multis interpositis tandem adiecit: Ceterum nec Deus caret libero ar- bitrio, nec diabolus, quoniam quod illi esse non potest malum (malum scilicet agendo mala vo- luntate) non infirma facit ne speras. (hoc est non impotentia) sed firma in bono voluntas, & volun- taria firmitas; quodque non VALET in bonum respirare, non aliena facti violenta oppressio (quam videlicet volendo superare non possit) sed sua ipsius in malo obstinata voluntas & volun- taria obstinatio.

Ex qua sancti Augustini & Bernardi do- ctрина planum est, talem implendorum præ- ceptorum impotentiam ex duritia volendi profectam, sicut non abstergit culpam vo- luntatis humanæ, sed auget potius, ita quo- que nullo modo tollere libertatem. Quo se- cundum Augustini principia nihil verius dici potest. Nam apud ipsum nihil est aliud vo- luntatem esse liberam, quam actum suum ha- bere in sua potestate, & habere in potestate nihil aliud, quam eum facere si voluerit. Quis autem dubitet peccatorem obstinatissi- me malum velle si voluerit, quod eò facilius in hominibus ac daemonebus intelligitur, quod eorum obstinatissima voluntas, & ut Augu- stinus dicit *ad bonum omnino inflexibile non sit aliud quam quædam continuata primæ ele- ctionis qua mali facti sunt. Sicut ergo non tollit à Deo libertatem, voluntaria illa fir- mitas, qua non potest à suscepta semel volitione retrocedere, ita nec immobilitas illa peccantium hominum aut Angelorum, qua non possunt recipere voluntatem bonam, nullo modo eorum libertate infringit. Qua de re qui plura desiderat, consulta ea quæ de simili difficultate alibi diximus.*

Ex his etiam illud intelligitur quàm per- peram Scholastici gratiam sufficientem pos- sulent, ad hoc ut homines peccare dici queant. Peccabunt enim sine gratia sufficiente, non minus quam si illius adjuutorio munirentur. Nam & actus liber est, & facient si voluerint: Quod si noluerint, non hoc efficit impotentia quæ destruat libertatem, sed quæ supponat & auget potius. De qui- bus loco citato, totisque pene libri de liber- tate arbitrij disputabitur. Ex precedenti, se- cundi argumenti capite decimo tertio pro- positi solutio liquet. Constat enim eodem planè modo etiam peccata à non habentibus gratiam sufficientem posse vitari, non quidem illà proximà potestate, quæ dat simul velle quod possumus, & posse quod volumus, nec illà quæ potestatem voluntatis velut in aequili- brio ad utramque ponit, qualem libertatem solam Scholastici sibi conceperunt, solamq; post lapsum & hominum & Angelorum, sive in bonis sive in malis nusquam inventionem;

lib.

Vide 4. de statu naturæ lapsæ 1. 24.

Vide infra lib. 6. & 7. de grat. Chris- tis servat.

sed illa remotiore potestate qua possunt ea vitare si voluerint. Si enim noluerint defectus est voluntatis non potestatis, quam voluntas supplere non possit. Sed de ista difficultate quomodo peccata vitari possint, vitare latius dicta in alio loco. Hinc igitur etiam fit, ut quemadmodum ea vitare possunt, ita quoque non committant necessario, ea videlicet necessitate, quae repugnet libertati, culpamque abstergat exorbitantis voluntatis. Est enim necessitas quae ex duritia & obstinatione volendi nascitur, quae non auget neque minuit culpam pertinaciter volentium sed accumulatur, quia firmius adhærescit malo. Ex quo principio confidentissimè dixit

Lib. 1. cont. 10. ep. r. im. p. f. f. 155.
Augustinus: *Multum erras qui necessitatem nullam putas esse peccandi, vel eam non intelligis illius peccati esse penam, quod nulla necessitate commissum est.* Et alio in loco adversus eundem adversarium Iulianum, ne putaret culpam voluntatis ex ista necessitate esse sublatam: *Non est igitur impunitatis securitas in necessitate peccandi.* Quae de re fuse in alio libro dictum est. Quomodo vero ista peccata quae tali modo ex ista voluntatis duritia & voluntaria, ut ita dicam impotentia, etiam libera sint, non solum in sensu sancti Augustini, de quo iam non nihil diximus, sed etiam in sensu Scholasticorum,

Ibid. f. 159.
Lib. 4. de statu naturae lapsae c. 19. 20. & 21.
latius in eodem libro explicatum vide.

Sed adhuc oppones Augustinum dicere in libro de correptione & gratia: *Si autem hoc adiutorium Angelo vel homini quamprimum facti sunt desisset, quoniam non talis natura facta erat, ut sine divino adiutorio posset manere si vellet, non utique sua culpa cecidissent. Adiutorium quippe desisset, sine quo manere non possent.* Ergo impotentia volendi, etiam illa quae voluntate superaretur abstergit culpam volentis, & hominem reddit excusabilem, nempe quia tollit ab illa volitione libertatem.

Respondetur verissimum esse quod in Augustini casu impotentia voluntatis reddat hominem excusabilem & culpam auferat. Cuius rei ratio non est illa, quasi illo deficienti adiutorio, non libera voluntate unumquemque actum circa singula objecta mala voluisset. Tam enim liberè, non solum illa libertate ab Augustino agnita atque tradita, sed etiam illa libertate Scholasticorum, hoc est, contradictionis seu exercitij hunc & illum actum eliciuisset, quam nunc eliciunt demones & beati. Sed ideo defectus adiutorij culpam delevisset, quia talis actus profectus fuisset ex institutione Dei, atque ita necessario fuisset bonus. Nam illa consideratione adicit Augustinus: *Quoniam non talis natura facta erat, ut sine divino adiutorio posset manere si vellet: quasi diceret, quia ei naturale erat, sine adiutorio manere non posse si vellet, hinc impossibile erat, ut hoc ei vitio verti posset, sed necessario sine culpa cecidisset.* Quod si verò talis defectus adiutorij homini aut Angelo non ex naturae institutione, sed ex aliqua culpa contingeret, profectò tunc Augustinus actum inde secuturum non so-

lum liberum, sed & culpabilem esse posse fateretur. Nam hoc est illud ipsum quod ibidem statim adicit: *Nunc autem quibus deest tale adiutorium, videlicet sine quo manere non possunt, pena peccati est.* Quasi diceret, nunc quia istud adiutorium non ex naturae institutione, sed vitiatione sublatum est, actus qui ex libera voluntate sequitur, non definit esse vitiosus, eumque perpetrans culpae reus.

Ex quo sane iam vera panditur intelligentia tot testimoniorum, quae supra vidimus, in quibus eis qui de Deo obdurante quem voluerit, & gratiam subtrahente querebantur, cum Apostolo respondebat, *O homo tu quis es &c.* ostendens eos ex peccatis praecedentibus illam ablationem gratiae, excecationem obdurationemque meruisse. Vis enim responsionis istius non isto nititur cardine, quasi postquam homines peccaverunt, ablato sufficienti adiutorio, vel peccata non sint libera, vel quae non sunt libera, possint esse peccata, hoc enim impossibile est: nec unquam Augustino in mentem venit, quod non essent libera illa peccata quae ab obduratis, excecatis, divina gratia sufficiente destitutis committuntur, sed per peccatum à recta naturae institutione discessum est, iuxta quam impossibile erat, ut actus ad quem vitandum deerat adiutorium, peccatum diceretur, cum esset potius actus bonus tanquam naturae optimè constitutae consentaneus, propter hanc ipsam omnino causam dicente Augustino: *Nam si non esset ista pena hominis sed natura (quod vult & non potest rectè facere) nulla ista peccata sunt. Si enim non receditur ab eodem modo quo naturaliter factus est, ita ut melius esse non possit, ea quae debet fieri cum hoc facit.* Hinc itaque ne quis miraretur, quomodo posset esse actus malus, quem obduratus & excecatus & gratia sufficiente destitutus perpetrat, semper eo recurrit, quod ille defectus gratiae sit poena peccati. Nam si non esset ista peccantis poena voluntatis, sed Dei hominem cecum ac durum & adiutorio destitutum creatis institutio, vel pro suo arbitrio deserentis, non possent actus excecatorum, obduratorum, & adiutorio sufficienti carentium, peccata nuncupari, sed ut dictum est actus boni; non defectu libertatis, sed malitiae, quae necesse est careat actus, qui ex Dei naturam humanam ita instituentis vel reformantis voluntate atque ordinatione, committuntur. Nam ut iam tetigi, nunquam in omnibus scriptis suis illo scrupulo laborat Augustinus, quod huiusmodi actus non esset liber & liberae voluntatis. Semper agnoscit esse liberum, libertate quae ad peccatum sufficit, quamvis identidem & constanter neget esse liberum illa libertate indifferentiae ad faciendum bonum & malum, quam Scholastici postulant, & Augustinus in solo primi hominis & Angelorum primo peccato locum habuisse profiteretur. Sed de illis omnibus alibi ex professo dictum est.